

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The version of the following full text has not yet been defined or was untraceable and may differ from the publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/46075>

Please be advised that this information was generated on 2020-11-26 and may be subject to change.

Gezag minister Veerman hoe dan ook aangetast

Politiek draait niet om expertise alleen

Dat minister Veerman boerenbedrijven bezit is geen probleem. Behalve als hij opzichtig landbouwsubsidies gaat verdedigen, betoogt .

Michiel S. de Vries

Deze week stond in het teken van de belangenverstrengeling. Minister Veerman kreeg het gisteren in de Tweede Kamer flink te verduren, nadat was uitgekomen dat hij zich nog steeds actief met zijn boerderijen bemoeit. Zijn verzet tegen de versnelde afbouw van Europese landbouwsubsidies krijgt zo immers een luchtje: als agrarier is hij direct betrokkene. Een van zijn critici, de VVD'er Oplaat, kreeg lik op stuk omdat hij had gepleit voor de bouw van een energiecentrale in Apeldoorn, waarbij het bedrijf van zijn vader en broer direct betrokken is. Buiten de politiek werd de bekende Italiaanse scheidsrechter Collina bekritiseerd wegens een sponsorcontract met Opel, dezelfde firma die ook AC Milan sponsort, wat het abrupte einde van zijn carrière betekende. En alsof het niet op kan besloot de Autoriteit Financiële Markten deze week om de persoonlijke beleggingsportefeuilles van beleggingsadviseurs te onderzoeken. De klant moet tenslotte weten of een advies objectief is of alleen ingegeven door de persoonlijke belangen van zo'n adviseur.

De genoemde voorbeelden wijzen erop dat belangenverstrengeling als onwenselijk wordt gezien. Het is onwenselijk, omdat de bevolking daardoor het vertrouwen in besluitvormers verliest en al gauw weer roept dat politici allemaal zakkenvullers zijn, en het is onwenselijk voor de besluitvormers zelf, omdat zij hun gezag verliezen. Voor hen wordt het moeilijker anderen te overtuigen, omdat zij twijfel hebben gewekt of zij dat standpunt ook hadden ingenomen als zij daarbij geen persoonlijk belang hadden gehad. Daarom wordt vaak de zinsnede gebruikt dat 'iedere schijn van belangenverstrengeling dient te worden voorkomen'. Dat geldt voor rechters, politici en al die andere beroepsgroepen waar gezag cruciaal is.

Opvallend is dat dit bij minister Veerman anders ligt. Hij stelde: 'Als er een schijn van belangenverstrengeling is, dan zij dat zo'. Daarmee probeerde hij het probleem te minimaliseren, te doen alsof er geen enkel probleem is. Maar hij weet uiteraard wel beter, of hij is betrekkelijk naïef.

Wellicht gaat het inderdaad om naïviteit. Het is namelijk opvallend hoe Veerman zichzelf in zijn achtereenvolgende reacties steeds opnieuw in de problemen wist te brengen. Eerst liet hij zich verleiden tot een reactie op berichtgeving over een brief die aan hem zou zijn gericht als directeur van een bedrijf waarvan hij officieel geen directeur meer zou zijn. Veermans verweer was dat het een vergissing van de kant van de notaris betrof. Journalisten vonden daarna belastende stukken met zijn handtekening, terwijl hij die stukken niet had mogen ondertekenen. Daarop spraken zijn woordvoerders over slordigheden en licht verzuim. Veerman zelf stelde dat hij toch zeker geen minister was geworden om zichzelf te bevoordelen.

Als het inderdaad naïviteit is kan het verweer als welgemeend worden gezien, maar hoe je het ook wendt of keert, het feitelijke probleem is dat de belangenverstrengeling zijn gezag heeft aangetast. Laat duidelijk zijn dat er altijd wel een argument kan worden geconstrueerd om besluiten te relateren aan belangenverstrengeling. Vaak vereist dat echter een ingewikkelde redenering, die weinig hout snijdt. Bijvoorbeeld dat de regering heeft besloten tot het afschaffen van schoolgeld voor zeventien- en achttienjarigen, omdat een minister een nicht heeft die een buurvrouw heeft met kinderen in die leeftijd. Het wordt echter problematisch als er een direct verband kan worden gelegd. Persoonlijk financieel gewin vormt zo'n direct verband. Dat niet te onderkennen of er rekening mee te houden, zoals Veerman heeft gedaan, is wederom op zijn minst naïef.

Je kunt daar rekening mee houden door je buiten besluitvormingsprocessen te houden als er zo'n persoonlijk belang in het geding is. Dat geldt bijvoorbeeld voor een vergadering, waar iemand zich even naar buiten begeeft als iets moet worden besloten wat hem of haar direct raakt. Zoiets speelt des te sterker als het om beslissingen gaat, waarin de meerderheid een ander standpunt heeft dan in het persoonlijk belang is. Als de betrokkene zich wel mengt in de discussie, ontstaat al gauw twijfel over zijn motieven. Ook hier heeft Veerman naïef gehandeld. Op het moment dat overwogen werd de Europese landbouwsubsidies versneld af te schaffen, heeft hij zich namelijk niet teruggetrokken uit die discussie, maar zich juist sterk gemaakt voor continuering van die subsidies en naar verluidt zelfs met de vuist op tafel geslagen om versnelde stopzetting ervan te voorkomen.

Het is in mijn ogen niet zozeer een probleem dat een agrarier minister van Landbouw, Natuur en Visserij is, net zo min als het een probleem is dat een voormalig vakbondsvoorzitter minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is, een voormalig diplomaat minister van Buitenlandse zaken, of een gewezen onderwijzeres minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Het huidige kabinet zit vol met zulke ministers. Vanuit een technocratisch perspectief, waarin expertise en gedegen argumentatie belangrijk worden gevonden, is daar niets mis mee. Maar het is naïef om te vergeten dat daaraan een keerzijde zit en dat het verkregen gezag op basis daarvan broos is. Want politiek draait niet om expertise alleen.

Het gaat in de politiek vooraleerst om macht en belangen. En als publieke belangen de privebelangen raken, en de betrokkene trekt zich niet even terug, maar maakt zich in plaats daarvan breed tegen de wil van de meerderheid, dan wordt kritiek onvermijdelijk. Wat minder naïviteit bij bestuurders zou wenselijk zijn om dit soort relletjes in de toekomst te voorkomen.

Prof. dr. M.S. de Vries is als bestuurskundige verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen